

We zijn geneigd het verdwijnen van boeren in gebieden met een kleinschalig landschap te betreuen. Want wie moet het landschap dan onderhouden, als de boer er niet meer is? Het landschap zal verloederen! Ook zijn we geneigd de komst van burgers in het buitengebied met argusogen te bekijken. Want die gaan die mooie boerderijen verbouwen tot boerderettes met een wit hek eromheen. Weg is het karakteristieke plattelandsbeeld! De werkelijkheid is natuurlijk genuanceerder, maar toch worden beide ontwikkelingen overwegend negatief ervaren. Tuinenrijk buigt deze ontwikkelingen op een slimme manier om tot kansen voor landbouw en landschap.

Klinkt goed, maar hoe gaat dat dan in zijn werk?

De sleutel van Tuinenrijk is het bouwen van meerdere woningen op het erf van boeren die hun bedrijf beëindigd hebben. De stallen, silo's en schuren op het erf worden gesloopt. In de plaats daarvan mag een deel van het bouwvolume teruggebouwd worden als woningen, waardoor een erf ontstaat. Daarnaast wordt eigendom van grond en eigendom van landschapselementen gesplitst. De grond van de boeren die zijn gestopt komt beschikbaar voor boeren die hun bedrijf willen uitbreiden. Echter, de bijbehorende houtwallen, bosjes etc., inclusief de beplantingen langs de verbindingswegen tussen de erven worden eigendom van de burgers die op het erf komen wonen. De burgers dragen dan ook de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van die landschapselementen. Blijvende boeren kunnen hun niet rendabele gronden verkopen aan burgers of uitruilen tegen de productieve gronden die vrijkomen uit het opgekochte bedrijf. Op deze manier wordt schaalvergroting voor de landbouw mogelijk gemaakt, terwijl de landschapselementen veiliggesteld worden.

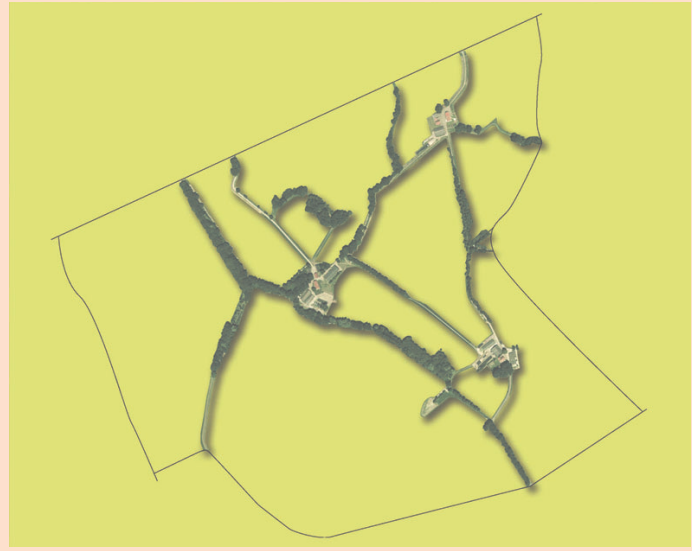
De erven zijn bij wijze van spreken aan elkaar verknoopt door een fijnmazig netwerk van paadjes, verbindingswegen en beplantingen. Daarom worden de nieuwe erven 'knooperven' genoemd. Om de toegankelijkheid van het landschap te garanderen is het belangrijk dat burgers de knooperven open stellen voor langzaam verkeer.

InnovatieNetwerk

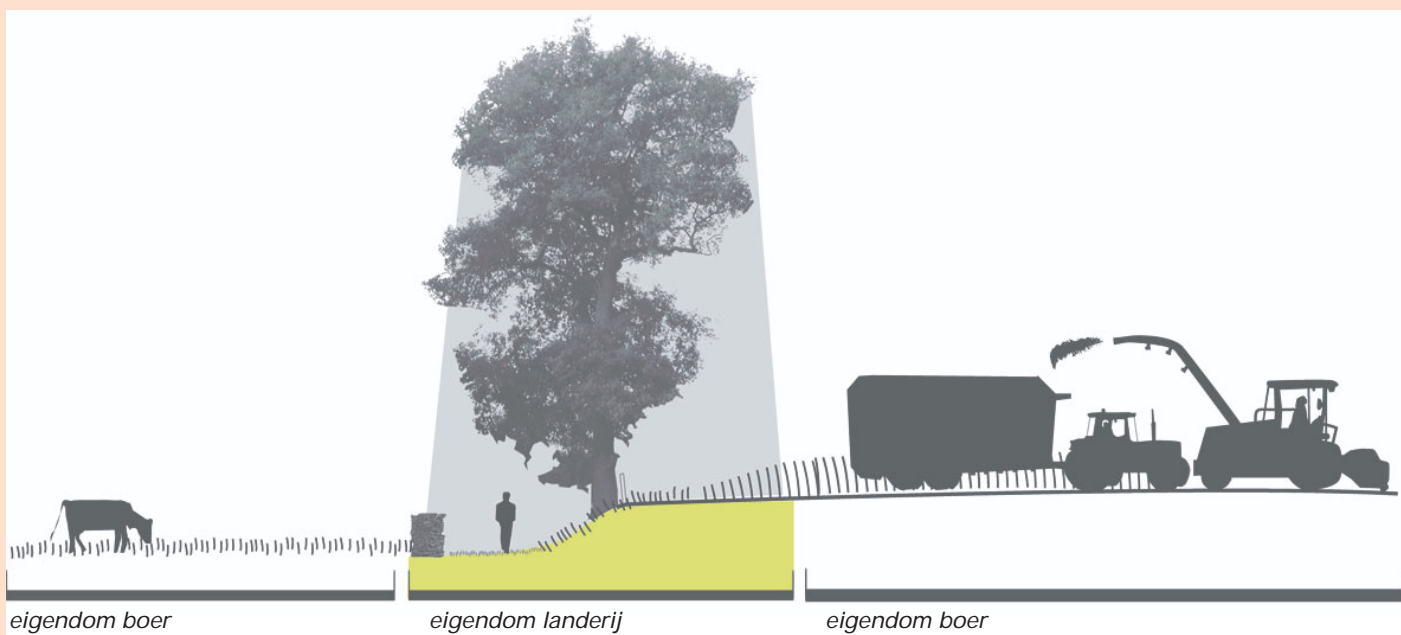
InnovatieNetwerk is een onafhankelijk netwerk van vernieuwingsgezinde personen. De mensen die in het netwerk samenwerken komen uit bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden. InnovatieNetwerk is ingesteld door de rijksoverheid in samenspraak met de andere genoemde partijen. InnovatieNetwerk initieert en begeleidt systeeminnovaties op het gebied van de groene ruimte, voedsel, water, duurzame landbouw, vernieuwing van instituties en dergelijke. Het netwerk bestaat uit een groot aantal groepen rond thema's en projecten. Het wordt ondersteund door een bestuur en een bureau van circa 13 medewerkers.

lees meer op <http://www.agro.nl/innovatienetwerk>

het knooperf

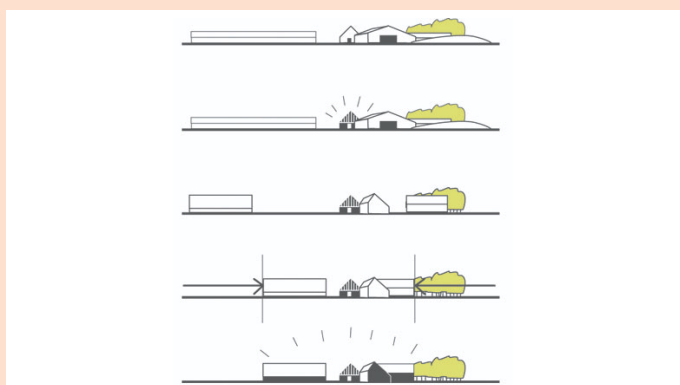

herverdeling gronden op basis van directe belangen

Waarom is het zo belangrijk?

Tuinenrijk pakt twee problemen bij de kop: enerzijds is schaalvergroting voor boeren in gebieden met een kleinschalig landschap een probleem. De grond die vrijkomt doordat de kleinere bedrijven er mee ophouden is niet voldoende om de blijvende bedrijven structureel te vergroten. De bedrijven blijven als het ware opgesloten zitten in een te krappe structuur. Tuinenrijk maakt bedrijfsbeëindiging aantrekkelijker. Anderzijds is de verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van agrarisch landschap niet handig geregeld, waardoor het voor boeren niet aantrekkelijk is om houtwallen en dergelijke in stand te houden. De vergoedingen zijn immers laag en degene die geniet, betaalt niet.

Bovendien verandert het platteland in Nederland heel geleidelijk van een door boeren naar een door burgers gedomineerd landschap. Alleen al gezien de omvang van deze ontwikkeling – op korte termijn zullen er in veel gebieden meer burger- dan boerenerven zijn – wordt de burger een niet meer te negeren speler in het landelijk gebied.

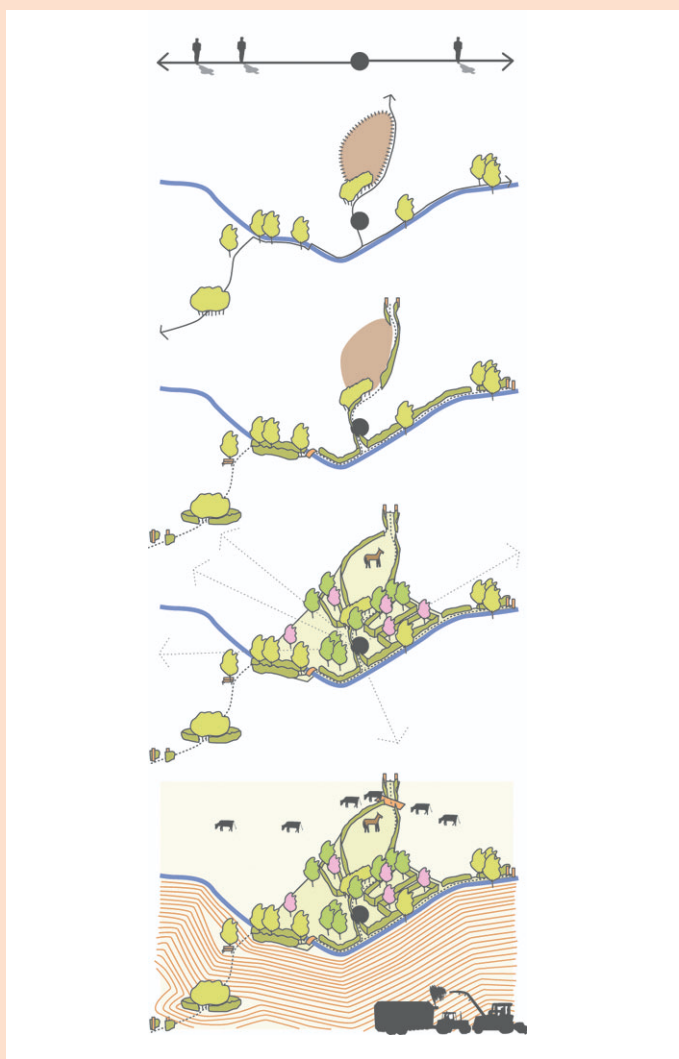

spelregels voor ontwikkeling van nieuwe knoopen

Regelt zich dat niet vanzelf?

Het lijkt een ontwikkeling die vanzelf loopt: elk jaar stoppen enkele duizenden boeren, meestal de kleine bedrijven zonder toekomstperspectief en bedrijfsopvolging. De productiegronden, rechten en quota van deze bedrijven worden doorverkocht aan de schaalvergroten boeren. En de boerenerven worden, direct of na enige tijd, opgekocht door burgers, die hiermee hun langgekoesterde droom van een boerderijtje in het buitengebied zien uitkomen. Op het eerste gezicht lijkt dit geen probleem op te leveren. Echter, op termijn doen zich wel degelijk spanningen voor. De volgende ambities van Tuinenrijk zullen namelijk niet vanzelf tot stand komen:

- Het in stand houden en verder ontwikkelen van een kleinschalig landschap en tegelijkertijd het ontwikkelen van grootschalige landbouw. In het verloop van de autonome ontwikkeling zijn deze twee ambities moeilijk met elkaar te verenigen.
- Het transformeren van boerenerven naar knoopen van burgerwoningen met behoud van de karakteristieken van het voormalige boerenerv. Laten we de huidige ontwikkelingen op hun beloop dan zal dit niet gebeuren maar ligt versplintering van de erven op de loer.
- Burgers die op de knoopen komen wonen verantwoordelijk maken voor het onderhoud en het beheer van het landschap. Dit komt ook niet vanzelf tot stand.

spelregels voor vorming aantrekkelijk kleinschalig landschap

Hoe gaat InnovatieNetwerk het aanpakken?

Allereerst wordt het idee Tuinenrijk verder uitgewerkt tot een in de praktijk hanteerbaar en wervend concept. Hiervoor zet InnovatieNetwerk in op samenwerking met verschillende partijen en op concrete locaties. Binnen die samenwerking wordt gezocht naar manieren om de hindernissen te overwinnen die het realiseren van het idee vooralsnog in de weg staan.

Met wie?

Tuinenrijk is ontwikkeld door Karen de Groot, zelfstandig landschapsarchitect en Ruut van Paridon (HNS Landschapsarchitecten) voor het kleinschalige Twentse landschap. Zij zijn hiermee in 2003 cum laude afgestudeerd aan de Academie van Bouwkunst in Amsterdam. InnovatieNetwerk werkt samen met Karen de Groot en Ruut van Paridon om de ideeën uit de studie uit te werken tot een concept en om de eerste stappen naar realisatie van het concept te zetten. Daarbij wordt samengewerkt met de provincie Overijssel, de gemeente Tubbergen in Twente en mogelijk meerdere gemeenten.

Meer informatie?

Wilt u meer weten over Tuinenrijk, dan kunt u contact opnemen met InnovatieNetwerk, Nico Beun (tel. 070 3785929 of e-mail: n.j.beun@innonet.agro.nl) of Paul van Bree (tel. 070 3785571 of e-mail: p.g.van.bree@innonet.agro.nl). Er is een brochure over Tuinenrijk beschikbaar. Deze kunt u downloaden van de website van InnovatieNetwerk of bestellen via het secretariaat (tel. 070 3785954).

